

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 331

Problemy rozwoju regionalnego i lokalnego

Redaktorzy naukowi
Elżbieta Sobczak, Beata Bał-Domańska,
Marek Obrębalski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Projekt współfinansowany z budżetu województwa dolnośląskiego

**DOLNY
ŚLĄSK**

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-456-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp.....	9
Beata Bal-Domańska, Michał Bernard Pietrzak: Modelowanie wzrostu gospodarczego na podstawie rozszerzonego modelu Solowa-Swana z uwzględnieniem aspektu przestrzennego.....	11
Grażyna Bojęć: Nowy wskaźnik zadłużenia a koszty obsługi długu w jednostkach samorządu terytorialnego na przykładzie powiatu jeleniogórskiego.....	19
Dariusz Głuszczyk: Kredyty bankowe jako źródło finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw – analiza w przekroju regionów Polski.....	30
Dariusz Głuszczyk: Kredyt technologiczny jako instrument wsparcia innowacji małych i średnich przedsiębiorstw – analiza w przekroju regionów Polski.....	41
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Zmiany czynników lokalizacji podmiotów turystycznych.....	53
Marek Kiczek: Zmiany udziału dochodów własnych w dochodach ogółem gmin województwa podkarpackiego w latach 2006, 2012.....	64
Renata Lisowska: Wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przez samorząd terytorialny w obszarach zmarginalizowanych.....	75
Olga Ławińska: Ocena efektywności inwestycji współfinansowanych funduszami Unii Europejskiej na przykładzie budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w gminie Kłomnice w latach 2009-2012.....	85
Marek Obrębalski, Marek Walesiak: Terytorialny wymiar polityki rozwoju regionalnego województwa dolnośląskiego w latach 2014-2020.....	96
Katarzyna Przybyła: Poziom rozwoju infrastruktury technicznej w miastach wojewódzkich Polski.....	106
Adam Przybyłowski: Gospodarka regionalna w aspekcie pomiaru zrównoważonego transportu.....	116
Małgorzata Sej-Kolasa, Mirosława Sztemberg-Lewandowska: Wykorzystanie analizy wielogrupowej do porównania rynku pracy w regionach.....	125
Małgorzata Sej-Kolasa, Mirosława Sztemberg-Lewandowska: Sposoby wyznaczania środków regionów na potrzeby analiz przestrzennych.....	134
Alicja Sekuła, Beata A. Basińska: Dlaczego subwencje nie są rozwojowe? Próba identyfikacji przyczyn braku wpływu subwencji na wydatki inwestycyjne	146
Elżbieta Sobczak: Harmonijność inteligentnego rozwoju województw Polski.....	158
Roman Sobczak: Zróżnicowanie zasobów ludzkich w nauce i technice w krajach Unii Europejskiej.....	169

Wioleta Sobczak, Lilianna Jabłońska, Lidia Gunerka: Zmiany strukturalne w powierzchni gruntów użytkowanych ogrodnictwo w województwie mazowieckim w świetle spisów rolnych.....	180
Danuta Strahl, Andrzej Sokółowski: Propozycja podejścia metodologicznego do oceny zależności między inteligentnym rozwojem a wrażliwością na kryzys ekonomiczny w wymiarze regionalnym	190
Agnieszka Stacherzak, Maria Heldak, Jan Kazak: Obciążenia finansowe gmin kosztami realizacji dróg	201
Artur Stec: Związek między funkcją turystyczną a wydatkami na turystykę w miastach na prawach powiatu w województwie podkarpackim w latach 2008-2012.....	213
Aldona Standar: Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej.....	224
Justyna Weltrowska, Wojciech Kisiało: Obszary koncentracji ubóstwa w strukturze przestrzennej miasta (na przykładzie Poznania).....	235
Wioletta Wierzbicka: Potencjał innowacyjny polskich regionów – analiza taksonomiczna.....	246
Justyna Wilk: Dane symboliczne w analizie regionalnego zróżnicowania sytuacji gospodarczej	257
Dariusz Zawada: Identyfikacja i ocena walorów użytkowych miast – studium przypadku dla Jeleniej Góry i Legnicy.....	270
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Zastosowanie analizy wielowymiarowej do oceny rozwoju lokalnych rynków nieruchomości mieszkaniowych na przykładzie miast wojewódzkich.....	282

Summaries

Beata Bal-Domańska, Michał Bernard Pietrzak: Economic growth modelling based on the augmented Solow-Swan model considering the special aspect ..	18
Grażyna Bojęć: New debt indicator vs. debt servicing costs in self-government units: Jelenia Góra county example.....	29
Dariusz Głuszczyk: Bank credits as a source of financing innovative activities of enterprises – an analysis by regions of Poland.....	40
Dariusz Głuszczyk: Technology credit as an instrument of support to small and medium-sized enterprises – an analysis by regions of Poland.....	52
Małgorzata Januszewska, Elżbieta Nawrocka: Changes in factors of tourism entities location	63
Marek Kiczek: Changes of the participation level of own communes income in the total income of Podkarpackie Voivodeship communes in 2006, 2012.....	74
Renata Lisowska: Support for the development of small and medium-sized enterprises in marginalised areas provided by local government	84

Olga Ławińska: Effectiveness evaluation of co-financed European Union funds investment on the example of sewage treatment plant and sewage system in Kłomnice community in the years 2009-2012	95
Marek Obrębalski, Marek Walesiak: Territorial dimension of regional development policy in Lower Silesia region in 2014-2020	105
Katarzyna Przybyła: The level of technical infrastructure in Voivodeship cities in Poland	115
Adam Przybyłowski: Regional economy in the context of sustainable transport measurement	124
Małgorzata Sej-Kolasa, Mirosława Sztemberg-Lewandowska: The application of multiple group analysis in labour market analysis of regions	133
Małgorzata Sej-Kolasa, Mirosława Sztemberg-Lewandowska: The ways of outlining the centers of regions for the purposes of spatial analyses	145
Alicja Sekuła, Beata A. Basińska: Why are not subsidies developmental? An attempt to identify the reasons of the lack of influence on investment expenditures	157
Elżbieta Sobczak: Harmonious smart growth of voivodeships in Poland	168
Roman Sobczak: Diversity of human resources in science and technology in the European Union countries	179
Wioleta Sobczak, Lilianna Jabłońska, Lidia Gunerka: Structural changes in horticultural production in the Mazovian Voivodeship in the light of the national agricultural census	189
Danuta Strahl, Andrzej Sokółowski: The proposal of methodological approach to the assessment of relations between smart growth and vulnerability to economic crisis at the regional level	200
Agnieszka Stacherzak, Maria Heldak, Jan Kazak: Financial burden of municipalities with the costs of roads development	212
Artur Stec: The relationship between tourist function and expenditure on tourism in cities with county rights in the Podkarpackie Voivodeship in 2008-2012	222
Aldona Standar: The development of water supply and sewerage system in rural areas of the Great Poland Voivodeship after Polish accession to the European Union	234
Justyna Weltrowska, Wojciech Kisiał: Areas of concentration of poverty in the city's spatial structure (the case study of Poznań)	245
Wioletta Wierzbicka: Innovative potential of Polish regions – taxonomic analysis	256
Justyna Wilk: Symbolic data in the analysis of regional diversification of economic situation	269
Dariusz Zawada: Identification and assessment of utility values of the cities – case study of Jelenia Góra and Legnica	281
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Applying multidimensional analysis to assess the development of local housing property markets on the basis of voivodeship cities	293

Artur Stec

Politechnika Rzeszowska

ZWIĄZEK MIĘDZY FUNKCJĄ TURYSTYCZNĄ A WYDATKAMI NA TURYSTYKĘ W MIASTACH NA PRAWACH POWIATU W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM W LATACH 2008-2012

Streszczenie: Gospodarka turystyczna jest pojęciem złożonym i różnie definiowanym. Dlatego wydatki związane z turystyką w klasyfikacji budżetowej można zidentyfikować w różnych działach. W pracy podjęto próbę wskazania związku pomiędzy funkcją turystyczną i posiadanym potencjałem powiatów grodzkich województwa podkarpackiego w latach 2008-2012 a wydatkami publicznymi poniesionymi na kreację wspomnianej funkcji. W badanym okresie najwięcej na turystykę przeznaczały władze samorządowe Krosna. Nie może jednak traktować tego wyniku jako miarodajnego, ponieważ w oficjalnych statystykach w przypadku Rzeszowa i Tarnobrzega w Dziale 630 były uwzględnione jedynie wydatki związane z zadaniami w zakresie upowszechniania turystyki, a w przypadku Krosna i Przemyśla dodatkowo wydatki związane z projektami dofinansowanymi ze środków europejskich.

Słowa kluczowe: gospodarka turystyczna, funkcja turystyczna, wydatki publiczne, środki unijne.

DOI: 10.15611/pn.2014.331.20

1. Wstęp

Rozwój turystyki jest jednym z czynników, który w zależności od regionu w mniejszym czy większym stopniu wpływa na rozwój społeczno-ekonomiczny kraju. Turystyka przyczynia się do tworzenia nowych miejsc pracy, podnosi jakość życia społeczności lokalnych, przyczynia się do rozwoju i modernizacji infrastruktury oraz wzmacnia konkurencyjność regionów. Turystyka jest jedną z gałęzi gospodarki rynkowej i dominuje w niej własność prywatna. Administracja rządowa i samorządowa powinna przede wszystkim zająć się kształtowaniem optymalnych warunków dla funkcjonowania sektora oraz wspierać wszelkie przejawy przedsiębiorczości. Wydatki administracji rządowej i samorządowej mają na celu wspierać zadania związane z rozwojem informacji turystycznej oraz zadania związane z upowszechnianiem turystyki [Filipek 2010, s. 204-205].

Gospodarka turystyczna jest jednym z działów gospodarki narodowej i obejmuje całokształt zasobów i działań prowadzonych w sferze produkcji, usług, udostępniania dóbr wolnych, naturalnych, podziału, obrotu i konsumpcji turystycznej [Kornak, Montygierd-Łoyba 1995, s.40-48]. Gospodarka turystyczna może być pojmowana w wąskim tego słowa znaczeniu i wtedy w jej skład wchodzi usługi noclegowe, gastronomiczne, wypoczynkowe, informacyjne i komunikacyjne, jak również w szerszym – wtedy obejmuje ona pozostałe funkcje w zakresie zaspokajania potrzeb masowych i regularnie zgłaszanych przez turystów [Gaworecki 1998, s. 156, 159, 161].

Nowym i ciekawym rozwiązaniem, jakie pojawiło się wraz z wprowadzeniem w życie reformy administracyjnej w 1999 roku¹, stały się miasta na prawach powiatu. Są one gminami o statusie miasta i wykonują kompetencje właściwe dla powiatu i gminy. Władzę wykonawczą sprawuje prezydent miasta. Kryterium kwalifikującym miasta do grona powiatów grodzkich było:

- posiadanie w dniu 31 grudnia 1998 roku więcej niż 100 tys. mieszkańców,
- posiadanie do tego dnia statusu siedziby województwa w „starym” układzie terytorialnym, chyba że na wniosek właściwej rady miejskiej odstąpiono od nadania miastu praw powiatu,
- powołanie miasta jako powiatu grodzkiego przy dokonywaniu pierwszego podziału administracyjnego kraju na powiaty [Miszczuk, Miszczuk, Żuk 2007].

Według dokumentu przygotowanego na zamówienie Ministerstwa Sportu i Turystyki [*Raport...* 2012, s. 11-12] do działań miast na prawach powiatu w zakresie turystyki powinno należeć:

- bieżące utrzymanie i modernizacja oraz rozbudowa urzędów i obiektów turystycznych,
- prowadzenie instytucji związanych z turystyką,
- finansowe i organizacyjne wspieranie organizacji i stowarzyszeń turystycznych,
- realizowanie zadań z obszaru turystyki w ramach zajęć szkolnych,
- tworzenie dla rozwoju turystyki przyjaznych warunków prowadzenia działalności gospodarczej,
- uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego obiektów turystycznych,
- ewidencja pól biwakowych i pozostałych obiektów świadczących usługi hotelarskie.

Szans rozwoju dla miast na prawach powiatu władze samorządowe dopatrują się również w turystyce, przy czym należy zwrócić uwagę na zróżnicowane uwarunkowania do jej rozwoju na obszarze każdej z tych jednostek. Decyduje o tym niewątpliwie stopień rozwoju funkcji turystycznej i wypoczynkowej. Funkcja ta może w aspekcie społecznym przyczyniać się do poprawy jakości życia mieszkańców, w aspekcie ekonomicznym do aktywizacji lokalnej gospodarki, w aspekcie psychologicznym wzbogacać wizerunek miasta, zaś w aspekcie kulturowym i przestrzen-

¹ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, DzU 1998, nr 91, poz. 578.

nym rewaloryzować przestrzeń miejską [Derek, Kowalczyk, Swianiewicz 2005, s. 200]. Od intensywności działań podejmowanych przez władze samorządowe i wielkości wydatkowanych środków zależy między innymi, czy występujący potencjał turystyczny przyczynia się do aktywizacji ruchu przyjazdowego, co przekłada się zarówno pośrednio, jak i bezpośrednio na wzrost dochodów budżetowych.

2. Cel i metodyka

W artykule dokonano próby wskazania związku pomiędzy funkcją turystyczną i posiadanym potencjałem powiatów grodzkich województwa podkarpackiego w latach 2008-2012 a wydatkami publicznymi poniesionymi na kreację wspomnianej funkcji. Dział ten w kontekście działalności samorządów obejmuje wydatki związane z ośrodkami informacji turystycznej (63 001), z zadaniami w zakresie upowszechniania turystyki (63 003), usuwaniem kłesk żywiołowych (63 078) i pozostałą działalnością (63 095) [Gąsiorek 2010, s. 21].

Wydatki związane z turystyką można również zidentyfikować w grupie wydatków na administrację publiczną w pozycji „promocja jednostek samorządu terytorialnego”. Znajdują się tutaj m.in. koszty publikacji promocyjnych i informacyjnych o mieście zamieszczanych w czasopismach i periodykach informacyjnych, koszty wykonania kalendarzy, koszulek, znaczków i plaketek z herbem miasta, koszty wydruku folderów informacyjnych o mieście, koszty organizacji stosika podczas targów turystycznych oraz udziału miasta w konkursach i rankingach. Ponadto w Dziale 921 (Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego) wyeksponowane zostały wydatki na galerie i biura wystaw artystycznych, filharmonie, muzea, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami, teatry, a także wydatki na pozostałą działalność (organizacja imprez kulturalnych w mieście). Ściśle z rozwojem turystyki są też związane wydatki na wybrane programy i projekty realizowane ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych, wybrane wydatki na pomoc finansową dla innych jednostek samorządu terytorialnego (Dział 921) na oraz wybrane dotacje dla zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych i instytucji kultury.

Autor sformułował hipotezę, że najwięcej środków na turystykę kierują te powiaty, które posiadają najwyższy wskaźnik funkcji turystycznej, wzrost zaś wydatków przekłada się na wzrost udzielonych noclegów.

W procesie badawczym wykorzystano studia literaturowe, analizę baz danych z Banku Danych Lokalnych dla jednostek podziału terytorialnego umożliwiające obliczenie wskaźników funkcji turystycznej i określenie poziomu wydatków kierowanych na turystykę przez samorządy powiatów grodzkich Podkarpacia. W opracowaniu ujęto wszystkie cztery miasta na prawach powiatu w województwie podkarpackim, a mianowicie Rzeszów, Krosno, Przemyśl i Tarnobrzeg. Zakres czasowy dotyczy okresu od 2008 do 2012 roku.

3. Potencjał turystyczny badanych jednostek

Województwo podkarpackie znajduje się na obszarze południowo-wschodniej Polski i zajmuje obszar 17 890 km². Region należy do jednego z bardziej atrakcyjnych turystycznie w Polsce ze względu na graniczne położenie (od wschodu graniczy z Ukrainą, na południu ze Słowacją), dobrze działający system ochrony przyrody, bogactwo i atrakcyjność walorów naturalnych i antropogenicznych, międzynarodowe lotnisko, silnie rozwiniętą sieć szlaków turystycznych, rozwinięte różne formy turystyki wiejskiej, gościnność i przyjazne nastawienie mieszkańców do turystów i aktywność społeczności lokalnych. Turystyka jako źródło dochodów jest nie tylko dostrzegana przez społeczności zamieszkujące obszary szczególnie do tego predysponowane, jak np. Bieszczady, ale również przez władze samorządowe miast, które opierają swój rozwój na przemyśle i usługach. W województwie podkarpackim znajdują się 4 powiaty grodzkie (Rzeszów, Krosno, Przemyśl i Tarnobrzeg). Największym z badanych miast jest Rzeszów, który w na koniec 2012 roku liczył 182 028 mieszkańców. Następnym miastem pod względem liczby zamieszkujących osób jest Przemyśl (64 276), potem Tarnobrzeg (48 558) i Krosno (47 307) [www.stat.gov.pl].

Podjmując się określenia czynników determinujących rozwój turystyki, w każdym z 4 analizowanych miast należy zwrócić uwagę na zróżnicowanie uwarunkowania. Rozwój turystyki w Rzeszowie wiąże się przede wszystkim ze statusem miasta jako stolicy województwa podkarpackiego, licznymi przedsiębiorstwami, jakie znajdują się zarówno na jego obszarze, jak i wokół niego, pełnioną funkcją ośrodka akademickiego i położeniem na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych biegnących z północy na południe i ze wschodu na zachód. Gospodarczy profil miasta jest odzwierciedleniem silnych tradycji lotniczych. W okresie dwudziestolecia międzywojennego Rzeszów znalazł się na obszarze tworzonego Centralnego Okręgu Przemysłowego i wtedy też powstało dzisiejsze WSK „PZL-Rzeszów”. Ponadto w mieście i okolicach działają takie firmy liczące się w kraju i na świecie, jak ZELMER, ICN-POLFA, SANOFI AVENTIS, ASSECO POLAND SA. W Rzeszowie znajduje się także Specjalna Strefa Ekonomiczna Rzeszów-Dworzysko (podstrefa SSE Euro-Park Mielec). Istnienie tych zakładów przyczynia się niewątpliwie do rozkwitu turystyki biznesowej. Z Rzeszowa do granicy z Ukrainą i Słowacją jest po około 90 km. Obecnie zmierzają ku końcowi prace związane z budową autostrady A4 w granicach Podkarpacia. W przyszłości przez Rzeszów będzie również przechodzić droga ekspresowa S19 (północ-południe). Dynamiczny rozwój lotniska w Jasionce udostępnił region i Rzeszów turystyce zagranicznej. Rzeszów może poszczycić się wieloma zabytkami, wśród których należałoby przede wszystkim wymienić XV-wieczny ratusz, kamienice w Rynku, XIV-wieczny kościół farny, XVI-wieczny Zamek Lubomirskich, klasztor oo. Bernardynów z XVII wieku czy zachowane do dzisiaj dwie Synagogi: Nowomiejską i Staromiejską. Należy zaznaczyć, że samorząd miasta przykładą dużą wagę do zachowania i odnawiania zabytków. Do najważniejszych inwestycji należy Podziemna Trasa Turystyczna „Rzeszowskie

piwnice” (369 metrów długości). W mieście są organizowane liczne imprezy cykliczne, jak Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych, Carpathia Festiwal, Dni Rzeszowa, Święto Paniagi, Noc Muzeów, Wielokulturowy Festiwal Galicja, Juwenalia Rzeszowskie, Dni Kultury Marynistycznej czy Rzeszowskie Spotkania Teatralne [www.rzeszow.pl].

Elementami sprzyjającymi rozwojowi turystyki w Przemyśle są liczne zabytki, bliskie położenie (około 12 km) koło przejść granicznych z Ukrainą w Medyce i Korczowej oraz przebiegająca od strony północnej nowo budowana autostrada A4. Atutem Przemyśla jest także bliskie położenie względem Lwowa. W Przemyśle znajduje się także Podstrefa Przemyśl Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Miejscami godnymi odwiedzenia w mieście i okolicach jest Twierdza Przemyśl, Zamek Kazimierzowski z XIV wieku, liczne muzea (m. in. Muzeum Dzwonów i Fajek czy Muzeum Archidiecezjalne) i kościoły (m. in. Archikatedra Rzymskokatolicka i Greckokatolicka), mury miejskie czy rynek starego miasta. Odbywają się tutaj także w każdym roku liczne imprezy kulturalne i sportowe, jak np. Podkarpacki Jarmark Turystyczny, Dni Kresowe, Przemyska Wiosna Fredrowska, Święto Zamku Kazimierzowskiego, WINCENTIADA – Dni Patrona Miasta Przemyśla. W Przemyśle w 2006 roku zostały oddane do użytku 3 trasy narciarskie oraz całoroczny tor saneczkowy [www.przemysl.pl].

Tarnobrzeg można uznać za najmniej atrakcyjne pod względem turystycznym miasto spośród analizowanych. Działa tutaj Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna. W mieście obiektami zabytkowymi są m. in. zespół klasztorny SS. Dominikanek w Wielowsi, Zamek Dzikowski, kościoły oraz obiekty kultury żydowskiej. W mieście znajduje się Jezioro Tarnobrzeskie (455 ha powierzchni), miejsce wypoczynku mieszkańców miasta i okolic. Jezioro powstało poprzez zalanie wodą z Wisły wyrobiska górniczego. Oficjalne otwarcie plaży przy zbiorniku nastąpiło w 2010 roku. W mieście co roku mają miejsce wydarzenia kulturalne, wśród których można wymienić Tarnobrzeską Majówkę, Dni Tarnobrzega czy Międzynarodowy Festiwal „Satyrblues” [www.tarnobrzeg.pl].

Krosno znajduje się w odległości 5 km od międzynarodowej drogi E371, która wiedzie z Polski przez Przełęcz Dukielską na południe Europy. W Krośnie funkcjonuje podstrefa SSE Euro-Park Mielec i Krakowski Park Technologiczny. Do najciekawszych miejsc, jakie można zobaczyć w Krośnie, należy Rynek i usytuowane przy nim kamienice, mury obronne miasta, kościoły, w tym Bazylika Farna, Kościół OO. Franciszkanów, OO. Kapucynów i Św. Wojciecha, muzea (m. in. Muzeum Podkarpackie) oraz unikatowe przedsięwzięcie, jakim jest Centrum Dziedzictwa Szkła. Ponadto w okolicach Krosna działają dwa uzdrowiska, a mianowicie Iwonicz Zdrój i Rymanów Zdrój oraz Skansen Przemysłu Gazowniczego i Naftowego w Bóbrce z najstarszą na świecie kopalnią ropy naftowej. Dla gmin zlokalizowanych wokół Krosna rozwój turystyki w dokumentach strategicznych jest wpisany jako podstawowy czynnik rozwoju [www.krosno.pl].

Tabela 1. Wskaźniki funkcji turystycznej w powiatach grodzkich województwa podkarpackiego w 2012 roku

Powiat grodzki	Wskaźnik Schneidera	Wskaźnik Charvata	Wskaźnik Beretje'a i Deferta	Wskaźnik Deferta	Udzielone noclegi na km ² powierzchni
Rzeszów	711,08	16,05983	1,032259	1098,692	1940,769
Przemyśl	673,68	20,97826	1,501338	945,087	1485,348
Tarnobrzeg	274,88	0,094118	0,558095	157,0588	260,4471
Krosno	411,19	8,545455	0,794808	441,9091	828,9773

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Do porównania poziomu spełniania przez poszczególne miasta na prawach powiatu funkcji turystycznej wzięto pod uwagę 5 wskaźników. Wskaźnik Schneidera (intensywności ruchu turystycznego) oblicza się poprzez określenie liczby turystów korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców stałych. Wskaźnik Charvata (wskaźnik nasycenia bazą turystyczną) wyrażony jest liczbą miejsc noclegowych przypadających na km² powierzchni całkowitej. Wskaźnik Beretje'a i Deferta nazywany jest wskaźnikiem funkcji turystycznej i oblicza się go, mnożąc liczbę turystycznych miejsc noclegowych przez 100, a następnie dzieląc przez liczbę ludności miejscowej. Wskaźnik Deferta, nazywany także wskaźnikiem funkcji turystycznej, wyraża się liczbą turystów korzystających z noclegów w przeliczeniu na km² powierzchni całkowitej [Chudy-Hyski 2006, s. 130-131]. Najniższą wartość każdego ze wskaźników posiadał Tarnobrzeg. Można więc stwierdzić, że w najmniejszym stopniu rozwinięta tam jest funkcja turystyczna. Najwyższą wartością wskaźnika w przypadku Schneidera, Deferta i udzielonych noclegów na km² powierzchni dokumentował się Rzeszów, natomiast w przypadku wskaźnika Charvata oraz Beretje'a i Deferta – Przemyśl (tab. 1).

4. Wyniki badań

Tworzenie wartości dla turystów powinny poprzedzać działania pierwotne związane z przygotowaniem strategii marketingowej ze strony jednostki przestrzenno-administracyjnej. Strategia taka powinna ujmować:

- przygotowanie atrakcji turystycznej,
- tworzenie infrastruktury turystycznej,
- realizacja procesu usługowego – przyjmowanie turystów,
- aktywizację i marketing,
- świadczenia dodatkowe [Szromik 2008, s. 55].

Podczas prowadzenia badań wystąpiły problemy metodologiczne uniemożliwiające identyfikację wszystkich wydatków na turystykę (Dział 630 klasyfikacji budżetowej). W przypadku Rzeszowa i Tarnobrzega w Dziale 630 zostały ujęte jedy-

nie wydatki bieżące na dofinansowanie zadań zleconych podmiotom, wyłonionym w drodze konkursu, zgodnie z ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie (63003).

W budżecie Krosna w Dziale 630 oprócz zadań z zakresu upowszechniania turystyki znajdowały się również dotacje celowe z budżetu jednostki samorządu terytorialnego udzielone na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego, wynagrodzenia osobowe pracowników, koszty zagranicznych podróży służbowych, wydatki na zakup i objęcie akcji, wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego oraz na uzupełnienie funduszy statutowych banków państwowych i innych instytucji finansowych oraz wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych. Wydatki te były związane z projektami dofinansowanymi ze środków europejskich (partnerska budowa wspólnej przestrzeni turystycznej w oparciu o nowe centra sportu i rekreacji młodzieży – koszty zarządzania projektem), rozwojem turystyki aktywnej poprzez utworzenie transgranicznej sieci produktów turystycznych w Krośnie, Svidniku i Presovie (zarządzanie projektem i organizacja konferencji podsumowującej), realizacją projektu Centrum Dziedzictwa Szkła (CDS), przebudową budynku BWA na potrzeby CDS i adaptacją piwnic przedprożnych, pracami dotyczącymi rewitalizacji zespołu staromiejskiego – wymiana nawierzchni, wykonanie oświetlenia, oraz wykonaniem budynku sanitarno-higienicznego na terenie stancyi harcerskiej w ramach projektu partnerska budowa wspólnej przestrzeni turystycznej w oparciu o nowe centra sportu i rekreacji młodzieży.

W budżecie Przemyśla środki w ramach Działu 630 były kierowane na zadania z zakresu upowszechniania turystyki, na prowadzenie ośrodków informacji turystycznej, organizację i współorganizację imprez turystycznych, reklamę oferty turystycznej miasta, konkursy krajoznawcze oraz realizacje projektu „Szlakiem Dziedzictwa Kulturowego Przemyśl-Humenne”.

Najwięcej na turystykę w 2008 roku wydawał powiat grodzki Przemyśl (346 047,31 zł). Do 2012 roku kwota ta uległa zmniejszeniu do 206 980 złotych (o 40,19%). Drugim w kolejności miastem na prawach powiatu pod względem wydawania środków na turystykę było w 2008 roku Krosno. Przeznaczyło ono na ten cel 70 774,12 złotych. W kolejnych latach na turystykę było przekazywanych znacząco więcej pieniędzy. W 2012 roku samorząd Krosna wydał 16 573 579,42 złotych (wzrost aż o 23.317% w stosunku do 2008 roku). W przypadku Rzeszowa i Tarnobrzega w całym badanym okresie na turystykę wydawano w porównaniu z pozostałymi miastami niewielkie kwoty (tab. 2).

Z racji różnego podejścia przy kwalifikowaniu wydatków związanych z turystyką największy udział w wydatkach ogółem odnotowano w 2008 roku w przypadku Przemyśla (0,14%). Do 2012 udział ten zmalał do 0,06%. Największe zmiany udziału wystąpiły w odniesieniu do Krosna. W 2008 roku władze samorządowe wydzielały z budżetu na turystykę zaledwie 0,03%, zaś w 2012 aż 6,18%. W odniesieniu do Rzeszowa i Tarnobrzega badany wskaźnik nie osiągnął nawet poziomu 0,01% (tab. 3).

Tabela 2. Wydatki na turystykę (w zł) w powiatach grodzkich województwa podkarpackiego w latach 2008-2012

Powiat grodzki	Lata					Zmiana 2012/2008 w %
	2008	2009	2010	2011	2012	
Rzeszów	10 000,00	12 000,00	12 000,00	11 963,00	12 000,00	+20
Przemyśl	346 047,31	311 804,98	300 999,38	380 506,19	206 980,71	-40,19
Tarnobrzeg	6 000,00	6 000,00	6 000,00	1 000,00	3 000,00	-50
Krosno	70 774,12	319 778,97	2 202 694,67	10 636 157,99	16 573 579,42	23317,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 3. Udział wydatków na turystykę w wydatkach ogółem (w %) w latach 2008-2012

Powiat grodzki	Lata				
	2008	2009	2010	2011	2012
Rzeszów	0,001563	0,001726	0,001556	0,001489	0,001305
Przemyśl	0,146684	0,116075	0,096258	0,079821	0,056433
Tarnobrzeg	0,003722	0,003798	0,002345	0,000386	0,001412
Krosno	0,032954	0,150551	0,950025	4,059416	6,182412

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 4. Zmiany w liczbie udzielonych noclegów (w %) w latach 2008-2012

Powiat grodzki	Lata									
	2008	2009	zmiana 2009/2008 (w %)	2010	zmiana 2010/2009 (w %)	2011	zmiana 2011/2010 (w %)	2012	zmiana 2012/2011 (w %)	
Rzeszów	193 639	197 863	2,181379	198 769	0,457893	238 008	19,74101	227 070	-4,59564	
Przemyśl	74 681	74 755	0,099088	78 435	4,922748	73 573	-6,19876	68 326	-7,13169	
Tarnobrzeg	26 680	24 155	-9,46402	34 316	42,06582	28 767	-16,1703	22 138	-23,0438	
Krosno	22 320	22 382	0,277778	24 919	11,335	26 084	4,675147	36 475	39,83668	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W tabeli 4 zostały przedstawione zmiany w liczbie udzielonych noclegów w obiektach zakwaterowania zbiorowego. W ten sposób nie tylko można uchwycić zmiany w liczbie odwiedzających obiekty, ale również w długości pozostawania na obszarze poszczególnych powiatów grodzkich. Najwięcej udzielonych noclegów w całym badanym okresie odnotowano w Rzeszowie (w 2012 roku – 227 070). W stolicy województwa spadek w liczbie udzielanych noclegów wystąpił jedynie w 2012 roku (w odniesieniu do 2011 o 4,6%). W latach 2008-2012 również w Przemyślu i Tarnobrzegu obserwowano spadki. Natomiast w przypadku Krosna w każdym z lat rosła liczba udzielanych noclegów. W 2008 roku w Tarnobrzegu udzielono

o 4360 więcej noclegów niż w Krośnie, natomiast w 2012 roku proporcja ta była na korzyść Krosna (o 14 437 więcej noclegów).

Najwyższy udział wydatków na turystykę w wydatkach ogółem w przypadku Krosna przekłada się na ciągły wzrost ilości liczby udzielanych noclegów w badanym okresie (w 2012 roku w odniesieniu do 2011 roku wyniósł on aż 39,8%). W pozostałych miastach, gdzie opisywany udział nie wyniósł nawet 1%, w okresie 2011-2012 zaobserwowano spadek liczby udzielanych noclegów. Najwyższe wskaźniki funkcji turystycznej zanotowano w Rzeszowie i Przemyślu. Pomimo to, najwięcej środków w 2012 roku przeznaczono na turystykę w Krośnie. Natomiast w Tarnobrzegu niskim wskaźnikom funkcji turystycznej towarzyszyły najniższe wydatki na turystykę.

5. Wnioski

Rozproszenie poszczególnych pozycji wydatków związanych z rozwojem turystyki w różnych działach klasyfikacji budżetowej stanowi istotną barierę uniemożliwiającą pełną realizację celu i weryfikację założonej hipotezy. Istnieje co prawda możliwość dokładnej analizy sprawozdań z wykonania budżetów samorządowych na podstawie danych zawartych w biuletynach informacji publicznej, ale sposoby prezentacji, mimo jednolitych standardów, są na tyle różnorodne, że proces gromadzenia materiału do badań staje się żmudny i budzący wiele niejasności. Ponadto ze względu na złożoność pojęcia gospodarki turystycznej i różnych stanowisk co do elementów, jakie ona obejmuje, rodzą się dylematy, które wydatki zakwalifikować do przyczyniających się do rozwoju turystyki. Konieczne jest więc takie opracowanie działań w klasyfikacji budżetowej, których zdefiniowana zawartość nie będzie budziła niejasności przy przyporządkowywaniu do nich poszczególnych rodzajów wydatków przez autorów sprawozdań budżetów. Łatwiejszy i bardziej przejrzysty układ przeloży się na wyższą jakość prowadzonych analiz i otrzymywanych wniosków. Wskazane jest również, pomimo niewątpliwych trudności, jasne sprecyzowanie przejawów działalności gospodarczej, które należy zakwalifikować do gospodarki turystycznej.

Na podstawie dostępnych danych można stwierdzić, że hipoteza potwierdziła się w kontekście wpływu wielkości wydawanych środków na zmiany w liczbie udzielanych noclegów. Najwięcej środków na turystykę przeznaczały w latach 2008-2012 władze samorządowe Krosna. W 2012 roku wydały aż 16 573 579,42 złotych. Był to również najwyższy udział wydatków na turystykę w wydatkach ogółem. Kierowanie środków na turystykę wiąże się z inicjowaniem działań mających na celu tworzenie nowych produktów turystycznych, co znajduje przełożenie na ciągły wzrost udzielanych noclegów, mimo niekorzystnych tendencji kryzysowych. Trudno natomiast jednoznacznie stwierdzić, czy samorządy posiadające najwyższe wartości wskaźników funkcji turystycznej najwięcej wydają na turystykę, gdyż jak wcześniej wspomniano, wydatki te są rozproszone w różnych działach klasyfikacji budżetowej.

Literatura

- Chudy-Hyski D., *Ocena wybranych uwarunkowań rozwoju funkcji turystycznej obszaru*, [w:] *Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich*, nr 2/1/2006, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, s. 130-131.
- Derek M., Kowalczyk A., Swianiewicz P., *Wpływ turystyki na sytuację finansową i rozwój miast w Polsce (na przykładzie miast średniej wielkości)*, *Prace i Studia Geograficzne*, tom 35, Warszawa 2005, s. 200.
- Filipek E.B., *Finansowanie turystyki w Polsce*, *Zeszyty Naukowe Polityki Europejskiej, Finanse i Marketing* nr 4/53, 2010, s. 204-205.
- Gaworecki W.W., *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 156, 159, 161.
- Gąsiorek K., *Nowa klasyfikacja budżetowa 2010*, *Poradnik Rachunkowości Budżetowej* nr 6/2010, INFOR, s. 21.
- Kornak A.S., Montygierd-Loyba M., *Ekonomika turystyki*, Wydawnictwo PWN, Warszawa-Wrocław 1995, s. 40-48.
- Miszczyk A., Miszczyk M., Żuk K., *Gospodarka samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 32.
- Raport: Skonsolidowany rachunek wydatków na turystykę w Polsce*, EU-Consult Sp. z o.o., Gdańsk 2012, s. 11-12.
- Szromik A., *Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków 2008, s. 55.

Strony internetowe

www.krosno.pl.
www.przemysl.pl.
www.rzeszow.pl.
www.rzeszowairport.pl.
www.stat.gov.pl.
www.tarnobrzeg.pl.

Akty prawne

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, DzU 1998, nr 91, poz. 578.

THE RELATIONSHIP BETWEEN TOURIST FUNCTION AND EXPENDITURE ON TOURISM IN CITIES WITH COUNTY RIGHTS IN THE PODKARPACKIE VOIVODESHIP IN 2008-2012

Summary: Tourism economy is a complex and variously defined concept. Therefore, tourism-related spending in the budget classification can be identified in different sections. The paper attempts to indicate the relationship between tourist function and public expenditure incurred on the creation of that function and owned tourist potential of township districts in the Podkarpackie Voivodeship in 2008-2012. The study is the attempt to compare the spending on tourism (Section 630 – Classification of the Budget) in cities with district rights in the

Podkarpackie Voivodeship in the period 2008-2012. In the analyzed period, the majority of funds for tourism were allocated by local authorities of Krosno. However, this result cannot be treated as conclusive. The official statistics for Rzeszow and Tarnobrzeg (in section 630) included only expenses related to the tasks of promoting tourism. It should be noticed that in this section (in the case of Przemysl and Krosno) additional project-related expenditure financed from the European Union funds was included.

Keywords: tourism economy, tourist function, public expenditure, the European Union funds.